

رابطه فقه و العادامنیت از دیدگاه فقه امامیه

(ماتوجه به الگوها و راهکارهای فقه امنیت)

پروفسور خوشنودی

www.ketab.ir

سرشناسه: خوشنودی، هادی، ۱۳۶۱.

عنوان و پدید آورنده: رابطه فقه و ابعاد امنیت از دیدگاه فقه امامیه (با توجه به الگوها و راهکارهای امنیت)/ هادی خوشنودی.

مشخصات نشر: قم، آیات ۱۴۰۲

مشخصات ظاهری: ۳۰۸ صفحه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۴۲۳-۷۵-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: امنیت عمومی - جنبه‌های مذهبی - اسلام

موضوع: امنیت عمومی (فقه)

موضوع: امنیت ملی (فقه)

رده‌بندی کنگره: BP ۲۲۱

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۲

شماره کتاب شناسی ملی: ۹۵۹۳۹۷

انتشارات آیات

۰۹۱۰۷۷۱۷۱۸۷

www.ketab.ir

شناسنامه

عنوان کتاب: رابطه فقه و ابعاد امنیت از دیدگاه فقه امامیه

نویسنده: هادی خوشنودی

ناشر: آیات

تیراژ: ۵۰۰ جلد

نوبت چاپ: چاپ اول / ۱۴۰۲

حق چاپ برای مولف محفوظ است

۱۴۰۲

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲	مقدمه
۱۷	فصل اول: تعاریف و مفاهیم نظری پژوهش
۱۹	گفتار اول: تعریف فقه
۱۹	۱. معنای لغوی
۲۱	۲. معنای اصطلاحی
۲۶	گفتار دوم: تعریف امنیت
۲۷	۱. امنیت در لغت
۲۸	۲. امنیت در اصطلاح
۳۰	جمع‌بندی معانی اصطلاحی
۳۱	گفتار سوم: جایگاه امنیت در فقه امامیه
۴۳	گفتار چهارم: الگوهای درون فقهی امنیت
۶۷	گفتار پنجم: الگوهای برون فقهی امنیت
۶۷	جمع‌بندی فصل
۷۰	فصل دوم: امنیت فردی در فقه
۷۱	گفتار اول: امنیت فردی

گفتار دوم: راهکارهای تحقق امنیت فردی	۷۵
جمع‌بندی فصل	۹۵
فصل سوم: امنیت اجتماعی در فقه	۹۶
گفتار اول: چیستی امنیت اجتماعی	۹۷
گفتار دوم: نقش نهادهای اجتماعی در امنیت	۱۰۳
گفتار سوم: عوامل مؤثر در امنیت اجتماعی از دیدگاه فقه	۱۱۹
جمع‌بندی فصل	۱۱۹
فصل چهارم: امنیت نظامی در فقه	۱۲۱
گفتار اول: گستره و حدود امنیت نظامی در فقه	۱۲۲
گفتار دوم: راه‌های تحصیل امنیت نظامی در فقه	۱۲۵
گفتار سوم: راه‌های استراتژیک امنیتی در فقه	۱۳۳
جمع‌بندی فصل	۱۳۸
فصل پنجم: امنیت سیاسی در فقه	۱۳۹
گفتار اول: انواع امنیت سیاسی در فقه	۱۴۰
گفتار دوم: احکام فقهی ناظر بر انواع نظامهای سیاسی	۱۴۴
گفتار سوم: الزامات فقهی ناظر بر سیاست داخلی و خارجی	۱۵۱
جمع‌بندی فصل	۱۵۱
فصل ششم: امنیت فرهنگی در فقه	۱۶۳
گفتار اول: امنیت فرهنگی و تهاجم فرهنگی از نظر فقه	۱۶۴
گفتار دوم: عوامل تهدیدکننده امنیت فرهنگی از نظر فقه	۱۶۸
گفتار سوم: عوامل و ساز و کارهای تامین امنیت فرهنگی از نظر فقه	۱۷۸
گفتار چهارم: کارگزاران امنیت فرهنگی از نظر فقه	۱۸۷

فصل هفتم: امنیت اقتصادی در فقه ۲۰۳

گفتار اول: شناسایی امنیت اقتصادی و مرجع آن در فقه ۲۰۴

گفتار دوم: گزاره های فقهی ناظر بر عوامل تهدید امنیت اقتصادی ۲۱۱

گفتار سوم: گزاره های فقهی ناظر بر حفظ و تأمین امنیت اقتصادی ۲۳۸

فصل هشتم: امنیت محیط زیست در فقه ۲۶۳

گفتار اول: مسئولیت همگانی در حفظ محیط زیست ۲۶۵

گفتار دوم: مسئولیت حکومت اسلامی در حفاظت از محیط زیست ۲۶۹

گفتار سوم: مقررات عام فقهی در محیط زیست ۲۷۲

گفتار چهارم: مقررات خاص فقهی در محیط زیست ۲۸۱

جمع بندی فصل ۲۸۹

مقدمه

امنیت از نیازهای ضروری و آغازین بشر است که با آفرینش او همراه بوده و پاسخ گویی به دیگر نیازها، در سایه هستی آن تحقق می یابد. و می توان گفت رفع کامل نیازهای فیزیکی مانند نیاز به آب و غذا نیز با استمداد از امنیت صورت می گیرد.

همراه بودن نیاز به امنیت با آفرینش انسان و توجه شدید وی به این نیاز، آن را در ردیف نیازهای فطری بشر قرار داده است. فقه شیعه که از کتاب و سنت ریشه گرفته است، با فطرت انسان و نیازهای او سازگاری و تناسب کامل دارد. فقه، انسان را با تمام نیازمندیهایش در نظر گرفته و برای رسانیدن او به اوج کمال و سعادت، تلاش نموده است. علم فقه از آغاز ظهور و گسترش اسلام و تعالیم آن، از نخستین علوم بوده که مورد توجه اندیشمندان قرار گرفته است. فقه اسلامی به مرور زمان دامن خود را گسترده تر کرد و موضوعات مختلفی را در حیطه مباحث علمی خود گرفت و به تدریج از وسیعترین علوم اسلامی گردید که همواره مورد تحصیل و تدریس بوده است. با تلاش و نبوغ فقیهانی یگانه، تالیفات فوق العاده زیاد و ارزنده ای نگاشته شده این آثار زمینه های گوناگون حقوق

اساسی، حقوق مدنی، حقوق خانواده، حقوق جزایی، اداری، سیاسی و... مسائل شخصی مثل عبادات را شامل می‌شود. منشا این گستردگی را در این می‌توان یافت که قوانین اسلامی به نژاد یا قبیله خاص و به زمان یا مکان محدودی اختصاص ندارد، بلکه با توجه به نیازهای بشر و برای همه زمان‌ها و مکان‌ها و با توجه به مصلحت‌هایی که برای سعادت هر دو جهان وجود دارد، وضع گشته است.

فقه، مسیر زندگی واقعی انسان را که بر اساس مصالح و منافع واقعی و با اقتضای آفرینش پایه‌گذاری شده است، ترسیم می‌کند. و بر این پایه است که فقه نیاز به امنیت را همانند دیگر نیازهای ضروری بشر در نظر گرفته و در تمام ابعاد و گوشه‌های وجود انسانی دارد. از نیمه دوم قرن بیستم تاکنون، مطالعات امنیتی در سطح جهان پیوسته در حال گسترش بوده است. در ایران نیز، هرچند با تأخیر، حدود دو دهه است که به این رشته مطالعاتی توجه جدی‌تری شده است. دلیل این اقبال جهانی روشن است؛ انحطاط امنیتی حاکم بر جهان، که در دو جنگ عالمگیر اول و دوم و ده‌ها جنگ بزرگ و کوچک جلوه کرد، و نیز استبداد و استعمار حاکم بر بسیاری از کشورها، که انقلاب‌ها، قیام‌ها و جنبش‌های فراوانی را به دنبال داشت، نخبگان سیاسی و فکری را به تأمل و چاره‌جویی واداشته است. اما باید اذعان کنیم که بخش عمده ادبیات تولیدشده در این زمینه، از آن قدرت‌هایی است که خود باعث و بانی ناامنی‌های بزرگ جهان معاصر

بوده‌اند، و مع‌الأسف مسلمانان در ادبیات امنیتی مذکور، سهم اندکی داشته‌اند.

این مسئله، هنگامی جای تأمل دارد که حوزه مطالعات امنیتی، با پدیده «امنیت» به مثابه امری هنجاری سروکار دارد، و به شدت آغشته به زمینه‌های ارزشی و بومی است و جز در سطح یافته‌های سخت‌افزاری، قابل اقتباس و بهره‌برداری نیست. از این رو مراجعه به سنت مطالعات امنیتی در علوم اسلامی، امری لازم است، و بازشناسی، بازسازی و نوسازی آن، متناسب با شرایط و اقتضائات ارزشی و بومی، به‌منظور ارائه راه‌کارهایی برای خردمندان جهان و به ویژه جهان اسلام از انحطاط امنیتی، از طریق ارائه مکتب امنیتی اسلام ضروری به شمار می‌آید.

اهمیت و ضرورت این مسئله هنگامی روشن‌تر می‌شود که متوجه شویم سنت مطالعات امنیتی در علوم اسلامی، به اندک تاریخ اسلام قدمت دارد؛ زیرا پیدایش اسلام، مباحث گسترده امنیتی را با خود به همراه داشت؛ زیرا در سه سال اول دعوت حضرت ختمی مرتبت (ص) که به صورت مخفیانه بود، و چه بعد از آن، که از حصر و تحریم مسلمانان در شعب ابی طالب آغاز شد و تا هجرت به مدینه و سپس حملات متعدد مشرکین به دولت تازه تأسیس اسلامی ادامه داشت، همگی با رنج و زحمت و دفاع توأم بود. نتیجه تحقیقات و مطالعات نگارنده این است که سنت مطالعات امنیتی در علوم اسلامی، بسیار متنوع و عمیق است، و شاخه‌ها و گرایش‌های متعددی دارد.

در پژوهش پیش رو با هدف تبیین رابطه فقه وامنیت در فقه امامیه، در فصل اول تعاریف و مفاهیم نظری پژوهش گنجانده شده است و در فصل دوم امنیت فردی مورد مذاقه قرار می‌گیرد و در فصل سوم امنیت اجتماعی بحث شده و در فصل چهارم بحث امنیت نظامی مطرح می‌شود در فصل پنجم نیز، امنیت سیاسی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد و در فصل ششم امنیت فرهنگی در فقه امامیه و فصل هفتم امنیت اقتصادی در فقه و نهایتاً در فصل هشتم و پایانی کتاب، امنیت محیط زیست در فقه امامیه مورد تحقیق قرار می‌گیرد. امید است این اثر ناچیز که در شب میلاد امام حسین (علیه السلام) و ایام ولادت قمر بنی هاشم (ع) به اتمام رسید مورد توجه آن بزرگواران فرهیخته و ذخیره ای برای این حقیر باشد. در پایان از همه نکات ارزشمند و انتقادات اساتید و محققین گرانقدر در جهت غنای مطالب این پژوهش استقبال می‌کنم.

قم المقدسه - هادی خوشنودی

سوم و چهارم شعبان ۱۴۰۱

